

NODAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIKDAGI MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINI BOSHQARISH VA MUVOFIQLASHTIRISH

Xakimov A.S.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti mustaqil tadqiqotchisi

ANNOTATSIYA. Maktabgacha ta'lim bolalarning hayotidagi muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik (DXSh)dagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalarning erta yoshdagi rivojlanishiga yordam beradigan asosiy tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ushbu maqola davlat xususiy sheriklikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'limiy faoliyatini muvofiqlashtirish va boshqarishning muhim jihatlarini yoritib beradi.

Tayanch so'zlar: maktabgacha ta'lim, davlat-xususiy sheriklik (DXSH), rivojlanish, ta'lim sifati, xalqaro tajriba, innovatsiya, hamkorlik mexanizmlari, xususiy sektor.

УПРАВЛЕНИЕ И КООРДИНАЦИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМАТЕ НЕГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Хакимов А.С.

Независимый научный сотрудник Института переподготовки и повышения квалификации руководителей и специалистов дошкольных образовательных организаций

АННОТАЦИЯ: Дошкольное образование является одним из важных этапов в жизни детей. В Узбекистане дошкольные образовательные организации на основе государственно-частного партнерства (ГЧП) являются одной из основных отраслей, способствующих развитию детей в раннем возрасте. Эта статья освещает важные аспекты координации и управления

образовательной деятельностью дошкольных образовательных организаций на основе государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: дошкольное образование, государственно-частное партнерство (ГЧП), развитие, качество образования, международный опыт, инновации, механизмы сотрудничества, частный сектор.

MANAGEMENT AND COORDINATION OF PRESCHOOL EDUCATION IN NON-STATE PRIVATE PARTNERSHIP

Khakimov A.S.

*Independent researcher at the Institute for Retraining and Advanced
Training of Directors and Specialists of Preschool Educational Organizations*

ANNOTATION: preschool education is one of the important stages in children's lives. In Uzbekistan, preschool educational institutions under public-private partnership (PPP) are one of the main sectors that help children's early development. This article highlights important aspects of coordinating and managing the educational activities of preschool educational institutions under public-private partnership.

Key words: preschool education, public-private partnership (PPP), development, education quality, international experience, innovation, collaboration mechanisms, private sector.

Dunyo tajribasida davlat tomonidan ajratiladigan subsidiyalar, kreditlar va grantlar xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini qo'llab-quvvatlashning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Masalan, Buyuk Britaniyada "Early Years Free Entitlement" dasturi orqali davlat bolalarni xususiy bog'chalarga joylashtirishga moliyaviy yordam beradi. Shuningdek, Singapurda "Anchor Operator Scheme" dasturi orqali xususiy ta'lim tashkilotlariga davlat

tomonidan subsidiyalar ajratiladi, natijada xizmatlar narxi pasayadi va ta'lim sifati oshadi.

Germaniyada esa davlat tomonidan xususiy bog'chalarga beriladigan moliyaviy yordamlarga ustuvor ahamiyat qaratilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlariga alohida grantlar ajratiladi. Ushbu yondashuv orqali davlat-xususiy sheriklik modelida ta'lim tashkilotlarining mustahkam moliyaviy poydevori shakllanadi.

Xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun litsenziyalash jarayoni soddalashtirilishi xorijiy mamlakatlarda ham kuzatilmoqda. Masalan, Kanadada maktabgacha ta'lim tashkilotlariga nisbatan qat'iy sertifikatziya tizimi joriy etilgan bo'lsa-da, xususiy sektorga kirish jarayoni soddalashtirilgan va rag'batlantirilgan. Shuningdek, AQShda "Child Care and Development Block Grant (CCDBG)" dasturi orqali xususiy bog'chalarga faoliyat yuritish huquqini berish jarayoni aniq tartibga solingan.

Janubiy Koreyada esa davlat tomonidan ta'lim tashkilotlariga alohida huquqiy yordam ko'rsatiladi. Bu mamlakatda davlat tomonidan ta'lim tashkilotlari va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik maxsus qonuniy me'yorlar orqali qo'llab-quvvatlanadi va bu jarayonda davlatning nazorati muhim o'rin tutadi.

Xususiy sherikchilikdagi ta'lim tashkilotlarining rivojlanishi uchun infratuzilmaviy imtiyozlar ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, Avstraliyada davlat tomonidan xususiy ta'lim tashkilotlariga ajratilgan yer uchastkalari imtiyozli shartlar asosida taqdim etiladi. Bu bog'chalarning qurilishiga va ta'lim sifatining yaxshilanishiga katta hissa qo'shadi.

Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida xususiy sherikchilikdagi ta'lim tashkilotlari uchun davlat tomonidan ajratilgan subsidiyalar infratuzilmani rivojlantirishga yo'naltirilgan. Masalan, Germaniyada davlat tomonidan xususiy bog'chalarga ajratiladigan subsidiyalar yangi inshootlar qurish va mavjud infratuzilmani takomillashtirish imkonini beradi. Finlyandiyada esa davlat tomonidan taqdim

etiladigan infratuzilmaviy yordamlarga asoslanib, xususiy ta'lim tashkilotlari eng zamonaviy jihozlar bilan ta'minlanadi.

Xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanishining muhim jihatlaridan biri pedagogik shart-sharoitlarning yaratilishidir. Xorijiy mamlakatlarda ta'lim jarayoni interfaol usullarga asoslanib olib boriladi va ta'lim sifati doimiy ravishda monitoring qilinadi. Masalan, Finlyandiyada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni ijodiy fikrlashga o'rgatish, mustaqil qaror qabul qilish va tadqiqotchilik faoliyatiga yo'naltirish asosiy maqsad qilib qo'yilgan.

AQShda esa "Reggio Emilia" pedagogik modelidan foydalaniladi. Bu yondashuv bolalarning mustaqil o'rganish va o'z qobiliyatlarini namoyon qilishiga yo'naltirilgan. Shuningdek, Yaponiyada "Kodomo-en" modeli orqali maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalar joriy etilib, zamonaviy o'quv dasturlari ishlab chiqiladi.

Xususiy sherikchilikdagi ta'lim tashkilotlarining samarali faoliyat yuritishi uchun ta'lim sifatini nazorat qilish tizimi muhim ahamiyatga ega. Masalan, Buyuk Britaniyada Ofsted (Office for Standards in Education) tomonidan har bir ta'lim tashkiloti doimiy ravishda nazorat qilinadi. AQShda esa "National Association for the Education of Young Children (NAEYC)" tomonidan xususiy bog'chalarning ta'lim sifati baholanadi.

Germaniyada ta'lim sifatini nazorat qilish uchun "Kita-Qualitätsmonitoring" tizimi joriy etilgan bo'lib, bu tizim orqali har bir maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyati baholanadi va ta'lim sifati doimiy ravishda yaxshilanib boriladi.

Xorijiy tajribalardan kelib chiqib aytish mumkinki, xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini rivojlantirish uchun davlat tomonidan beriladigan moliyaviy, huquqiy, infratuzilmaviy va pedagogik imtiyozlar muhim rol o'ynaydi. Buyuk Britaniya, AQSh, Finlyandiya va Germaniya tajribalaridan kelib chiqib, O'zbekiston sharoitida ham xususiy bog'chalarga davlat ko'magini kengaytirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va ta'lim sifatini doimiy monitoring qilish orqali maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirish

mumkin. Ushbu yoʻnalishda davlat va xususiy sektorning yanada yaqin hamkorligi bolalar uchun yuqori sifatli taʼlim muhitini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususiy sherikchilikdagi maktabgacha taʼlim tashkilotlariga berilgan imtiyozlar davlat tomonidan taʼlim tizimini rivojlantirish hamda xususiy sektorni jalb qilishni ragʻbatlantirish maqsadida taqdim etiladi. Ushbu imtiyozlar moliyaviy, huquqiy, infratuzilmaviy va pedagogik jihatlarni oʻz ichiga oladi. Mazkur imtiyozlar asosida taʼlim sifatini oshirish, yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish va oʻquv muhitini yanada takomillashtirish imkoni yaratiladi.

Moliyaviy imtiyozlar xususiy sherikchilikdagi maktabgacha taʼlim tashkilotlari uchun asosiy ragʻbatlantiruvchi omil hisoblanadi. Davlat tomonidan ajratiladigan subsidiyalar, kreditlar va grantlar bu turdagi tashkilotlarning samarali faoliyat yuritishini taʼminlashga xizmat qiladi. Shuningdek, soliq imtiyozlari, jumladan foyda soligʻidan ozod etish, mulk soligʻini kamaytirish kabi chora-tadbirlar tadbirkorlarni jalb etishga imkon yaratadi. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha taʼlim tizimini rivojlantirish toʻgʻrisida"gi qarori asosida xususiy taʼlim tashkilotlariga beriladigan moliyaviy yengilliklar aniq belgilangan.

Huquqiy jihatdan esa davlat xususiy sherikchilikdagi taʼlim tashkilotlariga litsenziyalash jarayonini soddalashtirish, tashkilotlarga qulay huquqiy muhit yaratish kabi imkoniyatlarni taqdim etadi. Bu esa oʻz navbatida taʼlim tizimida xususiy sektor ishtirokini oshirishga yordam beradi.

Oʻzbekiston Respublikasining "Davlat-xususiy sheriklik toʻgʻrisida"gi qonuni asosida xususiy taʼlim tashkilotlarining faoliyati qonuniy jihatdan tartibga solingan. Xususiy sherikchilikdagi taʼlim tashkilotlari davlat taʼlim standartlariga muvofiq faoliyat yuritish bilan birga, oʻzining pedagogik yondashuvlarini ham joriy etishi mumkin.

Infratuzilmaviy imtiyozlar xususiy sherikchilikdagi maktabgacha taʼlim tashkilotlariga yer uchastkalari, binolar va muassasalarni ijaraga olish yoki xarid qilishda davlat tomonidan yengilliklar berilishini oʻz ichiga oladi. Davlat ushbu

muassasalarga subsidiyalar orqali yangi inshootlar qurish va mavjud infratuzilmani takomillashtirish imkoniyatini yaratib beradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-martdagi qaroriga muvofiq, xususiy sherikchilikdagi ta'lim tashkilotlariga yer uchastkalari uzoq muddatli ijaraga berilishi hamda bino va inshootlar ularga imtiyozli shartlarda ajratilishi mumkin.

Pedagogik jihatdan xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining rivojlanishi uchun muhim shart-sharoitlardan biri kadrlar tayyorlash tizimidir. Xususiy ta'lim tashkilotlari uchun maxsus o'qitish dasturlari va malaka oshirish kurslari tashkil etilib, bu jarayonda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ta'minlanadi. Pedagogik shart-sharoitlar jumlasiga interfaol o'qitish metodikalarining joriy etilishi, ta'lim dasturlarining uzluksiz yangilanib borilishi va zamonaviy ta'lim vositalaridan foydalanish ham kiradi.

Shuningdek, xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikning mustahkamlanishi muhim ahamiyatga ega. Davlat tomonidan taqdim etiladigan nazorat va metodik ko'mak xususiy sektor ishtirokchilariga ta'lim jarayonini yaxshilashda yordam beradi. Buning natijasida bolalar zamonaviy ta'lim standartlari asosida sifatli bilim oladi va ularning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratiladi.

Xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining samarali faoliyat yuritishi uchun ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish talab etiladi. Bu jumladan STEAM texnologiyalarni joriy etish, kreativ ta'lim metodlarini qo'llash va o'quv dasturlarini ilmiy tadqiqotlarga asoslangan holda ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, axborot texnologiyalari asosida ta'lim jarayonini tashkil etish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, elektron jurnal va reyting tizimlari joriy etish orqali bolalarning rivojlanish jarayoni yanada tizimli va samarali monitoring qilinadi.

Davlat tomonidan ta'lim sifatini nazorat qilish va xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini rag'batlantirish uchun maxsus monitoring

tizimlari joriy etiladi. Bunday tizimlar ta'lim jarayonining samaradorligini baholash, bolalarning rivojlanish ko'rsatkichlarini kuzatish va ta'lim sifatini doimiy takomillashtirish imkoniyatini beradi. Mazkur monitoring tizimlari davlat tomonidan ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarining ajralmas qismi bo'lib, ularning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Kelajakda xususiy sherikchilikdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini rivojlantirish yo'lida innovatsion va ilg'or pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish orqali tizimning samaradorligini oshirish mumkin. Shuningdek, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlash orqali bolalar uchun zamonaviy va sifatli ta'lim muhitini yaratish mumkin. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirish va ushbu jarayonda xususiy sektor ishtirokini kengaytirish bo'yicha qabul qilingan hujjatlar xususiy sherikchilikdagi ta'lim tashkilotlarining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 21-noyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi to'g'risidagi nizomni va maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti ustavini tasdiqlash haqida"gi 929-sonli qarori

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-apreldagi "Maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3561-sonli qarori

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 25-iyundagi «Maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 475-sonli qarori

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-aprelda tasdiqlangan “Maktabgacha va maktab ta’lim vazirligi tizimini yanada rag‘batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-3651-sonli qarori